

Projekt šestega okvirnega programa EU

Lojze Osvald, zunanji sodelavec Inštituta za projektni management,
UM - Ekonomsko-poslovna fakulteta,
e-pošta alozij.osvald@uni-mb.si

Povzetek

Članek obravnava področje šestega okvirnega programa EU in projekte, ki se izvajajo v okviru tega programa. Predstavljeni so tako imenovani instrumenti, ki definirajo tipe projektov in jih je mogoče prijavljati ter izvajati v tem okvirnem programu. Predstavljamo tudi temeljne strategije in cilje Evropske komisije ter področja, na katerih želi Evropa srednjeročno doseči sam svetovni vrh. Naprej je prikazana povezava med instrumenti in področji dejavnosti, ki naj bi se izvajale pri projektih, in ki jih organizacije lahko razumejo tudi kot napotilo za oblikovanje razvojnih projektov in strateških usmeritev.

Ključne besede:

šesti okvirni program, projekt, raziskave, Evropska komisija

Uvod

Projekti so rezultat procesa oblikovanja strategij. Gre za to, da se strategije pretvorijo v projekte, ki jih organizacija v nekem časovnem zaporedju tudi izvaja¹. Pri tem gre lahko za posamezne projekte ali njihove programe, ki združujejo logično, terminsko, finančno in drugače povezane projekte. Ta trditev velja za podjetja in druge organizacije pri izvajanju strategij njihovega razvoja ter tudi za izvajanje nacionalnih programov. Lahko pa jo prenesemo na podporne programe EU, s katerimi EU na

eni strani izvaja strategijo svojega razvoja in hkrati podpira razvoj določenih dejavnosti panog. Temu je namenjen t. i. 6. okvirni program za področje znanosti, raziskav in inovacij.

Evropska unija je okvirni program snovala za dejavnost na področjih znanosti, raziskav in inovacij. Njegov proračun za leta od 2002 do 2006 skupaj znaša 17,5 milijard EUR, kar pomeni 4 do 5 odstotkov celotne porabe za raziskave in tehnološki razvoj v Evropski uniji. Glavni cilj šestega okvirnega programa je z integracijo in koordinacijo raziskav v Evropi, ki je do sedaj zelo razdrobljena, ustvariti skupen evropski raziskovalni prostor. S temi raziskavami hkrati cilja na krepitev konkurenčnosti evropskega gospodarstva, med drugimi naj bi program rešil mnoga družbena vprašanja ter oblikoval in izpeljal politiko EU. Program je sestavljen iz treh velikih sklopov dejavnosti, v okviru katerih je mogoče prijavljati projekte:

- integracija evropskih raziskav,
- strukturiranje skupnega evropskega raziskovalnega prostora,
- krepitev skupnega raziskovalnega prostora.

Integracija evropskih raziskav

Sedem prednostnih področij	Posebne dejavnosti (za široko področje raziskav)
Bioznanost, genomika in biotehnologija za zdravje	Podpiranje politike EU ter predvidevanje znanstvenih in tehnoloških potreb
Tehnologija informacijske družbe	Specifične raziskovalne dejavnosti majhnih in srednje velikih podjetij
Nanotehnologija in nanoznanost, večfunkcionalni materiali na podlagi novega znanja ter nove proizvodne metode in naprave	Posebne dejavnosti za podporo mednarodnega sodelovanja
Aeronavtika in vesolje	Nove in nanje nanašajoče se znanstvene in tehnološke raziskave
Kakovost in varnost živil	
Trajni razvoj, globalne spremembe in ekosistemi	
Državljeni in država v na znanju temelječi družbi	

Tabela 1: Prvi sklop dejavnosti (integracija evropskih raziskav)

¹ Glej Hauc, Anton. 2002. *Projektni management*, str. 117.

Sklopi dejavnosti 6. okvirnega programa

SKLOP ?

integracija evropskih raziskav

Sklop integracija evropskih raziskav zajema sedem prednostnih področij, ozko omejenih po tematiki, in posebne dejavnosti, namenjene širšemu področju raziskav. Struktura tega sklopa je prikazana v tabeli 1.

Sedem prednostnih področij²

To so področja, na katerih bi rada Evropa srednjeročno postala vodilna oziroma bi rada ustvarila najmočnejši in dinamičen raziskovalni prostor na svetu. Ustvariti želi gospodarski prostor, ki bo neprestano rasel in tako ustvarjal vedno več boljših delovnih mest ter pripomogel k vedno boljši socialni integraciji.

Prvo prednostno področje:

Znanost o življenju, genomika in biotehnologija za zdravje³

Glavni tematski področji prve skupine sta:

I. Napredna genomika in njena uporaba za zdravje

a) Osnovno znanje in orodje za funkcionalno genomiko ter njuna uporaba za zdravje v vseh organizmih:

- izražanje genov in proteomika,
- strukturna genomika,
- primerjalna in populacijska genomika,
- bioinformatika,
- večdisciplinarna funkcionalna genomika, usmerjena na osnovne biološke procese.

b) Uporaba znanja in tehnologij v genomiki in biotehnologiji za zdravje:

- tehnološke platforme,
- preventiva in terapevtska orodja.

II. Boj proti poglavitnim boleznim:

a) Uporaben pristop k znanju o medicinski genomiki in biotehnologiji za zdravje ob pogostih boleznih:

- diabetes,
- bolezni srca in ožilja,
- odpornost na antibiotike,
- delovanje možganov,
- staranje.

b) Boj proti raku.

c) Boj proti nalezljivim boleznim, povezanim z revščino (AIDS, malarija, tuberkuloza).

V raziskovalne projekte bi se morali poleg raziskovalnih institucij vključevati tudi industrija ter mala in srednje velika podjetja, bolnišnice in druge zdravstvene institucije, politične in pravne institucije, organizacije za varovanje pravic pacientov in institucije s področja etike.

Drugo prednostno področje:

Tehnologija informacijske družbe⁴

Prednostna področja programa IST lahko porazdelimo v tri tehnološke bloke:

I. komponente mikroelektronike in mikrosistemi,

II. komunikacijska infrastruktura in tehnologije programske opreme in

III. uporabniku prijazni vmesniki.

Lahko jih razdelimo tudi na aplikativne raziskave, ki rešujejo probleme družbe in gospodarske izzive:

- varnost in zaupanje,
- sistemi za državljane,
- trajnostna rast in izboljšanje konkurenčnosti,
- reševanje kompleksnih problemov.
-

Program IST v 6. OP se osredinja je na prihodnjo generacijo tehnologij, konkretno na tehnologije računalnikov in omrežij, ki bodo integrirani v naše vsakodnevno okolje. Tako bo dostop do številnih storitev in aplikacij omogočen prek preprostih, ljudem prijaznih vmesnikov. Vizija "inteligentnega" okolja postavlja uporabnika, posameznika, v središče prihodnjega razvoja, ki vodi v na znanju temelječo družbo, ki obsega vse in vsakogar.

Tretje prednostno področje:

Nanotehnologije in nanoznanost, večfunkcionalni materiali na podlagi novega znanja ter nove proizvodne metode in naprave⁵.

I. Nanotehnologije in nanoznanost kot najmočnejše in najhitreje razvijajoče se področje.

II. Večfunkcionalni materiali na podlagi novega znanja.

III. Nove proizvodne metode in naprave.

IV. Interdisciplinarno področje, ki povezuje vsa tri navedena področja.

Cilj programa je priprava podlage za raziskave evropske industrije, da bo ta zmogla preskočiti s proizvodnje, ki temelji na naravnih surovinah, na okolju prijazno in na znanju temelječo proizvodnjo.

² Angl. Thematic Areas; http://www.cordis.lu/fp6/sp1_wp.htm.

³ Angl. Life sciences, genomics and biotechnology for health; <http://www.cordis.lu/fp6/lifescihealth.htm>.

Četrto prednostno področje:

Aeronavtika in vesolje⁶

V aeronavtiki so raziskave usmerjene v:

- I. krepitev konkurenčnosti podjetij,
- II. izboljšanje vplivov na okolje glede na emisije plinov in hrupa,
- III. izboljšanje varnosti in zaščite letal ter izboljšanje zmogljivosti in varnosti zračnega prometa.

Splošni cilji podprograma Aeronavtika so uresničevanje potreb družbe po bolj učinkovitem, varnem in okolju ter prijaznem zračnem prometu. Vodilna vloga evropske aeronavtične industrije je ustvariti konkurenčno verigo dobaviteljev, vključno z malimi in srednjimi podjetji.

Na področju vesolja je predvidena usmeritev raziskav:

- I. na integriranje produktov, modelov in procesov za aplikacije na področju okolja in zaščite (GMES),
- II. na razvoj uporabniških segmentov in storitev (Galileo) ter
- III. integracijo širokopasovnih satelitskih telekomunikacij (SATCOM) z GMES in Galileo.

Peto prednostno področje:

Kakovost in varnost živil ter prehrane⁷

Dejavnosti so namenjene raziskovalnim ekipam na celotni prehranski verigi od "vilic do vil" (from fork to farm) in bodo obsegale naslednja področja:

- I. Celotna prehranska veriga.
- II. Epidemilogija s prehrano povezanih bolezni in alergij.
- III. Vpliv živil (hrane) na zdravje.
- IV. Sledljivost v prehrani, predelavi, dodelavi, distribuciji in pripravi živil (proizvodna veriga).
- V. Analizne metode, načini detekcije in nadzora.
- VI. Varne in okolju prijazne metode in tehnologije proizvodnje ter zdrava živila.
- VII. Vpliv živalske krme na človekovo zdravje.
- VIII. Zdravstvena tveganja zaradi vplivov okolja.

Peto prednostno področje sledi naslednjim ciljem:

- uveljavitev sistema povezave med prehrano in zdravjem;
- vzpostavitev integrirane specifične in tehnološke podlage, potrebne za razvoj okolju prijaznega sistema proizvodnje in distribucije varnih, zdravih in bolj raznovrstnih živil za pestro prehrano, z upoštevanjem kmetijstva, ribištva in marikulture;
- nadzor prehranskega tveganja, temelječ predvsem na biotehnoloških orodjih in ugotovitvah postgenomskih raziskav,

- nadzor zdravstvenega tveganja, povezanega s spremembami v okolju.

Šesto prednostno področje:

Trajnostni razvoj, globalne spremembe in ekosistemi⁸

Program ima tri glavna področja raziskav, ki so naprej razdeljena na podpodročja:

- I. Trajnostni energetske viri:
 - raziskave s kratkoročnimi,
 - raziskave z dolgoročnimi učinki.
- II. Trajnostni kopenski transport:
 - okolju prijazni in konkurenčni transportni sistemi,
 - varnejši, učinkovitejši in bolj konkurenčna železniški in ladijski transport.
- III. Globalne spremembe in ekosistemi:
 - plini tople grede,
 - vodni cikli in prst,
 - bioraznolikost,
 - trajnostno upravljanje naravni površin.

Šesto prednostno področje je namenjeno krepitevi znanstvenih in tehnoloških zmogljivosti za vpeljavo koncepta trajnostnega razvoja v Evropi, ki zajema okoljske, ekonomske in socialne vidike razvoja s posebnim poudarkom na obnovljivih energetskih virih, uravnoteženih transportnih tehnologijah in trajnostnem upravljanju evropskih kopenskih in morskih virov.

Sedmo prednostno področje:

Državljeni in upravljanje v družbi znanja⁹

- I. Družba znanja in socialna kohezija
 - pospeševanje ustvarjanja, širitve in uporabe znanja ter vpliv slednjega na gospodarski in socialni razvoj;
 - možnosti in izbire za razvoj družbe znanja;
 - raznolikost poti k družbi znanja.
- II. Državljanstvo, demokracija in nove oblike upravljanja
 - posledice evropske integracije in širitve za upravljanje in državljane;
 - opredelitev področij odgovornosti in nove oblike upravljanja;
 - reševanje konfliktov ter uveljavljanje miru in zakonitosti;
 - nove oblike državljanstva in kulturne identitete.

Teme so lahko interdisciplinarne, vendar z jasnim težnostnim središčem. Podpora bo namenjena zlasti:

- transnacionalnemu raziskovanju, primerjalnim študijam in koordiniranju razvojne statistike, kvantitativnim in kvalitativnim kazalcem;
- interdisciplinarnemu raziskovanju podpore javnim politikam;
- ustanovitvi in uporabi evropske platforme raziskovalnih infrastruktur ter tudi podatkov in baz znanja.

SKLOP - Strukturiranje skupnega evropskega raziskovalnega prostora¹⁰

Evropska unija želi odpraviti slabosti v strukturi sedanje raziskovalne dejavnosti. Glavni cilji in dejavnosti v tem sklopu se nanašajo na področja v tabeli 2. To so področja dejavnosti, v katerih se lahko prijavljajo projekti poljubnih tem ne glede na znanstveno ali tehnološko področje.

Strukturiranje skupnega evropskega raziskovalnega prostora
Raziskave in inovacije
Človeški viri in mobilnost
Raziskovalne infrastrukture
Znanost in družba

Tabela 2: Drugi sklop dejavnosti (strukturiranje skupnega evropskega raziskovalnega prostora)

SKLOP - Krepitev skupnega raziskovalnega prostora¹¹

Cilj tega sklopa je pobuda za koherentno oblikovanje raziskovalne in inovativne politike v Evropi tako, da bo koordinacija programov in skupnih dejavnosti, ki bodo izvajani na nacionalnem, regionalnem in na mednarodnem področju, ustrezno podprta. Dejavnosti v tem sklopu so lahko poljubne in se lahko nanašajo na katero koli znanstveno in tehnološko področje. Pri tem gre ali za koordinacijsko dejavnost ali za ukrepe s ciljno podporo.

Krepitev skupnega raziskovalnega prostora
Koordinacija raziskovalnih dejavnosti
Razvijanje razvojne in inovacijske politike

Tabela 3: Tretji sklop dejavnosti (krepitev skupnega raziskovalnega prostora)

4 Angl. Information society technologies; <http://www.cordis.lu/fp6/ist.htm>.

5 Angl. Nanotechnologies and nano-sciences, knowledge-based multifunctional materials and new production processes and devices; <http://www.cordis.lu/fp6/nmp.htm>.

6 Angl. Aeronautics and space; <http://www.cordis.lu/fp6/aero-space.htm>.

Instrumenti in oblike spodbujanja¹²

Različni projekti in ukrepi, ki so potrebni za izvedbo šestega okvirnega programa, se imenujejo instrumenti. Za raziskave, ki jih izvaja več partnerjev hkrati, je na voljo več različnih instrumentov. Za raziskovalce posameznike in institucije so na voljo tudi razni programi mobilnosti, posebni projekti za mala in srednje velika podjetja, podpora za gradnjo in uporabo velikih raziskovalnih infrastruktur. V šestem okvirnem programu lahko izbiramo med naslednjimi instrumenti:

- mrežami odličnosti (NoE - Network of Excellence),
- integriranimi projekti (IP - Integrated projects),
- skupnim izvajanjem nacionalnih raziskovalnih programov (Article 169),
- posebnimi ciljnim raziskovalnimi projekti (STREP - Specific Targeted Research Programmes),
- koordinacijskimi dejavnostmi (CA - Coordination Actions),
- posebnimi podpornimi dejavnostmi (SSA - Specific Support Action),
- posebnimi raziskovalnimi projekti za mala in srednja podjetja (Specific projects for SME's),
- posebnimi ciljnim raziskovalnimi in posebnimi ciljnim inovacijskimi projekti (STREP - Specific Targeted Research Projects, STIP - Specific Targeted Innovation Projects),
- raziskavami gospodarskih združenj (Collective research),
- specifičnimi programi za promocijo infrastrukture (Specific actions to promote research infrastructures),
- akcijami Marie Curie za mobilnost, izobraževanje in odličnost.

Mreže odličnosti¹³

Mreže odličnosti so večpartnerski projekti, katerih glavni cilj je utrditi znanstveno in tehnološko odličnost na nekem določenem raziskovalnem področju. To dosežemo z integracijo kritične mase raziskovalcev ali strokovnjakov v mrežo odličnosti. Ti strokovnjaki morajo sodelovati na skupnem programu dejavnosti. Najpomembnejši cilj je ustvariti stopnjujočo se in trajno integracijo raziskovalnih zmogljivosti sodelujočih partnerjev. Hkrati pa je treba dopolnjevati znanje na izbranem raziskovalnem področju.

Mreže odličnosti so več kot le sheme za koordinacijo raziskav in izmenjavo informacij, prav tako ni njihov glavni namen raziskvanje. Sodelujoče organizacije morajo resno vlagati v strukturne spremembe, katerih glavni cilj je trajna

integracija njihovih raziskovalnih zmogljivosti v mrežo odličnosti. To zahteva prevzemanje obveznosti na vseh ravneh odločanja v organizaciji, med drugimi tudi v vrhunskem managementu in finančni službi.

Najpomembnejši dosežek je trajno restrukturiran in preoblikovan način izvajanja raziskav v Evropi. V projektu mreže odličnosti morajo sodelovati najmanj trije partnerji iz treh različnih držav Evropske unije¹⁴. Treba je poudariti, da to število sodelujočih niha pri vsakem projektu. Najmanjše število partnerjev je vedno objavljeno v pozivu za oddajo predloga projekta.

Večje mreže zajemajo nekaj sto raziskovalcev hkrati. Obstajajo pa tudi manjše mreže, katerih velikost je bolj omejena. Takšne mreže so podprte pod pogojem, da zasledujejo ambiciozno zastavljene cilje in zajemajo kritično maso, potrebno za doseganje teh ciljev. Prispevek Evropske komisije bo izplačan v obliki subvencije, ki lahko znaša od nekaj milijonov pa do nekaj deset milijonov evrov.

Mreže odličnosti se uporabljajo na vseh sedmih prednostnih področjih in v posebnem programu za jedrske raziskave. Mogoče jih je uporabiti še v določenih posebnih primerih.

Integrirani projekti¹⁵

Integrirani projekti so večpartnerski projekti za podporo ciljno usmerjenih raziskav. Njihov glavni namen je ustvarjanje znanja, potrebnega za izpolnitev tematskih prednostnih nalog. Da bi dosegli zastavljene cilje, povezane s povečanjem evropske konkurenčnosti in nujnimi socialnimi potrebami, morajo ti projekti obsegati kritično maso raziskovalcev. Projekti morajo nujno zajemati raziskovalne dejavnosti, lahko pa obsegajo tudi dejavnosti tehnološkega razvoja in demonstracij. V določenih primerih imamo lahko v projektu tudi izobraževalne dejavnosti. Projekt, ki bi ga radi izpeljali, je lahko na kateri koli točki raziskovalnega postopka. En sam projekt lahko pokriva tudi vse raziskave, od osnovnih do uporabnih. Pri integriranih projektih poznamo več oblik združevanja:

- Vertikalna integracija: združevanje nosilcev, vključenih tako v pridobivanje znanja kot tudi v tehnološki razvoj in prenos.
- Horizontalna integracija: združevanje cele vrste večdisciplinarnih dejavnosti.
- Integracija na podlagi dejavnosti: združevanje različnih raziskovalnih dejavnosti, od baznih do aplikativnih raziskav ter varovanja intelektualne lastnine, razširjanja znanja, izobraževanja in podobnega.
- Sektorska integracija: združevanje izvajalcev iz zasebnih in javnih raziskovalnih institucij, še posebej med univerzo in industrijo ter malimi in srednje velikimi podjetji.

- Finančna integracija: združevanje javnega in zasebnega financiranja raziskav, v katerega se lahko vključita tudi Evropska investicijska banka in EUREKA.

Pomembni dejavnosti pri tej vrsti projektov sta tudi širjenje in prenos znanja med partnerji na področju managementa znanja. Da bi bili vsi cilji doseženi, je treba opraviti še analizo in oceniti razvite tehnologije ter po potrebi izdelati poročilo vpliva na okolico, povezanega z dejavniki, ki bodo nastali z eksploatacijo pridobljenega znanja.

Pri integriranih projektih morajo sodelovati najmanj trije partnerji iz treh različnih držav Evropske unije. Najmanjše število partnerjev je vedno določeno pri pozivu za oddajo predloga projekta. Z izkušnjami se je pokazalo, da je za izvajanje take vrste projektov praviloma potrebno večje število partnerjev. Stroški izvajanih dejavnosti na projektu ponavadi dosežejo vrednost nekaj deset milijonov evrov. Spodnje najnižje meje vrednosti projekta ni, pomembno je le, da ima izvajalec poleg visokih ambicij še potrebno kritično maso zmogljivosti za dobro izvajanje projekta. Finančni prispevek bo podan v obliki subvencije k proračunu projekta. Evropska komisija prevzame del stroškov, nastalih pri projektu. Višina sofinanciranja je za vsako dejavnost, ki se izvaja v projektu, določena posebej.

Mreže odličnosti se uporabljajo v vseh sedmih prednostnih področjih in v posebnem programu za jedrske raziskave. V določenih upravičenih primerih se lahko izvajajo tudi na nekaterih drugih področjih.

Skupno izvajanje nacionalnih raziskovalnih programov¹⁶

Projekti tega instrumenta zahtevajo sodelovanje na ravni nacionalnih vlad. Namen tega je skupno izvajanje in integracija celotnega nacionalnega ali regionalnega programa za določeno tematsko področje. Za izdelavo predloga je potreben sporazum, ki zahteva skupno pobudo več držav članic EU, zastopanih s svojimi nacionalnimi programi. Pri tem pa morajo sodelovati z evropsko komisijo, ki bo pomagala izdelati predlog. Postaviti ali izdelati je treba posebno strukturo izvajanja. Ti nacionalni projekti se lahko izvajajo na prav vseh področjih, ki jih pokriva šesti okvirni program. Pričakovani prispevek evropske komisije lahko doseže vrednost nekaj deset milijonov evrov ali več.

7 Angl. Food quality and safety; <http://www.cordis.lu/fp6/food.htm>.
8 Angl. Sustainable development, global change and ecosystems; <http://www.cordis.lu/fp6/sustdev.htm>.

Posebni ciljni raziskovalni in posebni ciljni inovacijski projekti¹⁷

Oba tipa instrumentov podpirata večpartnerske raziskovalne, demonstracijske ali inovacijske projekte. Sta nadaljevanje projektov iz prejšnjega, petega okvirnega programa. Cilj obeh instrumentov je podpora dejavnosti na področjih raziskav, tehnološkega razvoja in demonstracij ali inovacij. Pri teh projektih gre za bolj omejeno področje raziskav, zato so zastavljeni manj ambiciozno kot integrirani projekti. Prispevek Evropske komisije se lahko giblje med nekaj sto tisoč in nekaj milijonov evrov. Subvencija je podana kot prispevek k proračunu projekta (v odstotkih glede na skupne nastale stroške). Pri teh projektih morajo sodelovati najmanj trije partnerji iz treh različnih držav Evropske unije ali dva iz drugih držav, ki so predvidene za prejemanje sredstev EU, in eden iz držav članic EU. Pravila o sodelovanju in številu sodelujočih v projektu je vedno objavljeno s pozivom za oddajo predloga projekta. Posebni ciljni raziskovalni projekti se izvajajo na področju vseh prednostnih tem. Prav tako jih je mogoče izvajati na področjih:

- politike skupnosti,
- predvidevanja vpliva znanosti,
- tehnoloških potreb družbe,
- posebnih internacionalnih kooperacijskih raziskovalnih dejavnosti,
- raziskovalnih dejavnosti, ki ustvarjajo harmonijo med znanostjo in družbo.

Posebni ciljni inovacijski projekti so namenjeni raziskavam, preiskavi veljavnosti ter širjenju novih inovativnih konceptov in metod na območju Evrope.

Koordinacijske dejavnosti¹⁸

Koordinacijske dejavnosti so večpartnerski projekti. Njihov namen so pospeševanje ter podpora mreženju in koordinaciji raziskovalnih in koordinacijskih dejavnosti. Ta instrument je nadaljevanje iz prejšnjega, petega okvirnega programa. Projekti koordinacijskih dejavnosti obsegajo izvajanje, organizacijo in vodenje skupnih iniciativ ter tudi organizacijo konferenc, sestankov, izvajanje študij, izmenjavo izvedencev, izmenjavo in širjenje dosežkov projektov, uvedbe skupnega informacijskega sistema in izvedenskih skupin. Izvajanje koordinacijskih dejavnosti je Evropska komisija financirala stoddostno. Pri teh projektih morajo sodelovati najmanj trije partnerji iz treh različnih držav Evropske unije ali dva iz drugih držav, ki so predvidene za prejemanje sredstev EU, in eden iz držav članic EU. Pravila o sodelovanju in številu

sodelujočih v projektu je vedno objavljeno s pozivom za oddajo predloga projekta.

Posebne podporne dejavnosti¹⁹

Podporne dejavnosti so na področjih izvajanja bolj omejene kot spremljevalne dejavnosti iz prejšnjih okvirnih programov. Cilj teh projektov je prispevati posebne podporne dejavnosti k izvajalnim dejavnostim delovnega programa ter podpora analizi in širjenju rezultatov ter pripravi prihodnjih dejavnosti. Namen tega je Evropski komisiji omogočiti doseganje ali postavljanje strateških ciljev na področjih raziskav in tehnološkega razvoja. Projekti so namenjeni izvajanju spremljajočih dejavnosti k šestemu okvirnemu programu:

- organizaciji konferenc,
- organizaciji seminarjev,
- izvajanju študij in analiz,
- sodelovanju delovnih in izvedenskih skupin,
- operativni podpori, širjenju ter izvajanju informacijskih in komunikativnih dejavnosti,
- kombinaciji zgoraj naštetih dejavnosti.

Projekte te vrste lahko prijavi tudi samo en partner. So nadaljevanje projektov spremljajočih ukrepov (accompanying measures) petega okvirnega programa.

Posebni raziskovalni projekti za mala in srednje velika podjetja²⁰

V okviru sedmih tematskih prednostnih področij šestega okvirnega programa je 15 odstotkov sredstev namenjenih malim in srednje velikim podjetjem za njihovo sodelovanje v integriranih projektih (IP), mrežah odličnosti (NoE) in posebnih ciljnih raziskovalnih projektih (STREP). Mala in srednje velika podjetja pa se lahko pridružujejo tudi programu človeških virov in mobilnosti, in sicer kot gostitelji znanstvenikov iz tujine oziroma so njihovi zaposleni štipendisti v tujih institucijah ali pa sodelujejo v izobraževalnih mrežah. Mala in srednje velika podjetja lahko sama prijavljajo tudi projekte posebnih podpornih ukrepov (ne potrebujejo drugih partnerjev).

a) CRAFT projekti
(angl. CRAFT - Co-operative research)

CRAFT projekti pomenijo nadaljevanje tovrstnih projektov iz petega okvirnega programa. Pri projektu morajo sodelovati najmanj tri mala ali srednje velika podjetja iz dveh različnih držav in dva izvajalca raziskav. Gre za pomoč pri specifičnih problemih ali potrebah. Pri tem izvajalci projekta pomemben del znanstvenih, tehnoloških ali razvojnih dejavnosti predajo

določeni strokovni organizaciji, ki te dejavnosti izvede za njih. Reševanje teh specifičnih problemov lahko prevzamejo tudi inovativna ali "high-tech" podjetja v sodelovanju z raziskovalnimi centri in univerzami. Sredstva za izvedbo projekta znašajo od 0,5 do 2 milijonov EUR. Izvajanje projekta lahko traja od enega do dveh let.

b) Raziskave gospodarskih združenj (angl. Collective research)

Projekte lahko pripravijo (naročijo) gospodarska združenja ali panoge, v katerih prevladujejo mala in srednje velika podjetja pri ustreznih raziskovalnih institucijah. Najmanjše število partnerjev je tri ali štiri, in sicer eno evropsko združenje podjetij ali dve nacionalni združenji skupine podjetij ter dva izvajalca raziskav. Sredstva za izvedbo projekta dosežejo od dva do pet milijonov EUR. Izvajanje projekta lahko traja od dveh do treh let. Postopek ocenjevanja poteka na dveh stopnjah. Najprej prijavitelj pripravi idejni osnutek projekta. Če je ocena tega dovolj visoka, Evropska komisija povabi prijavitelja k pripravi celotnega predloga projekta.

Specifični programi za promocijo infrastrukture²¹

Pri teh projektih se izvajajo naslednje dejavnosti:

- Integracijske (Integrating Activities): vsaj trije partnerji iz vsaj dveh različnih držav se dogovorijo za uporabo izbrane infrastrukture.
- Razvoj komunikacijske mreže (Communication Network development): na podlagi sedanje raziskovalne infrastrukture in tematsko povezano z drugim prednostnim področjem, tehnologijo informacijske družbe, se uveljavlja hitra mreža velikih zmogljivosti med sodelujočimi partnerji.
- Mednarodna dostopnost (Transnational access): je dejavnost, ki raziskovalnim skupinam in posameznim raziskovalcem omogoča dostop do večine raziskovalnih infrastruktur, ki so redke in omogočajo zelo dobre raziskave.
- Študije modelov (Design studies): omogočajo izvedbo študij in tehničnega dela za pripravo novih infrastruktur v Evropi ali za dostop k infrastrukturam zunaj nje.
- Študije o razvoju novih infrastruktur (Construction of new infrastructures).

Akcije Marie Curie za mobilnost, izobraževanje in odličnost

Akcije Marie Curie za mobilnost, izobraževanje in odličnost omogočajo izvajanje različnih izobraževalno izmenjevalnih dejavnosti za individualne raziskovalce na različnih stopnjah raziskovalne kariere. Posameznim institucijam omogočajo izvajanje projektov izmenjave izvedencev ali raziskovalcev. Tako lahko pošljejo svoje raziskovalce v tujino na dodatno izobraževanje ali delo v specialnih projektih, hkrati pa pridobijo tuje raziskovalce z znanjem s področij, ki ga sami nimajo. V okviru sheme Marie Curie lahko izbiramo med naslednjimi podsklopi:

- izvajanje gostiteljskih dejavnosti (Host-driven actions),
- izvajanje individualnih dejavnosti (Individual-driven actions),
- promoviranje in priznavanje znanstvene odličnosti (Promoting and recognising excellence),
- vračanje in reintegracijski mehanizmi (RRG, IRG - Return and Reintegration Mechanisms).

Uporaba instrumentov

Instrumentov ni mogoče uporabljati poljubno. Evropska komisija je posebej določila, kateri se uporabljajo za posamezna raziskovalna področja. To si lahko podrobneje ogledamo v tabeli 4.

Področja dejavnosti v projektih šestega okvirnega programa

V šestem okvirnem programu je Evropska komisija jasno določila pet področij dejavnosti, ki so osnovno napotilo organizacijam, kako oblikovati svoje projekte. V projektu naj se izvajajo tista dela, ki so potrebna za izvedbo teh dejavnosti. V instrumentih šestega okvirnega programa je podanih pet različnih področij dejavnosti:

- raziskave, tehnološki razvoj in inovacijske,
- demonstracijske,
- izobraževalne,
- managementске dejavnosti konzorcija,
- druge specifične dejavnosti.

⁹ Angl. Citizens and governance in a knowledge-based society; <http://www.cordis.lu/fp6/citizens.htm>. ¹⁰ Angl. Structuring the European Research Area; http://www.cordis.lu/fp6/sp2_wp.htm. ¹¹ Angl. Strengthening the foundations of ERA; <http://www.cordis.lu/fp6/find-doc.htm#wps>.

Specifični programi „Strukturiranje ERP“	Znanost in družba			⊙	⊙					⊙	⊙		
	Raziskovalne infrastrukture			⊙					⊙		⊙		
	Človeški viri in mobilnost			⊙					⊙		⊙		
	Raziskave in inovacije			⊙		⊙				⊙	⊙		
Specifični programi „Integracija in krepitev ERP“	Krepitev skupnega raziskovalnega prostora			⊙							⊙	⊙	
	Posebne aktivnost na področju mednarodnega sodelovanja			⊙	⊙					⊙	⊙	⊙	
	Specifične raziskovalne aktivnosti majhnih in srednje velikih podjetji			⊙				⊙				⊙	
	Podpiranje politike EU in predvidevanje znanstvenih in tehnoloških potreb	⊙	⊙	⊙	⊙						⊙	⊙	
	Državljeni in država v na znanju temelječi družbi	⊙	⊙	⊙	⊙						⊙	⊙	
	Trajni razvoj, globalne spremembe in ekosistemi	⊙	⊙	⊙	⊙						⊙	⊙	
	Kakovost in varnost živil	⊙	⊙	⊙	⊙						⊙	⊙	
	Aeronavtika in vesolje	⊙	⊙	⊙	⊙						⊙	⊙	
	Nanotehnologija in nanoznanost, multifunkcionalni materiali na podlagi novega znanja in nove proizvodne metode in naprave	⊙	⊙	⊙		⊙						⊙	⊙
	Tehnologija informacijske družbe	⊙	⊙	⊙		⊙						⊙	⊙
	Bioznanost, genomika in biotehnologija za zdravje	⊙	⊙	⊙		⊙						⊙	⊙
INSTRUMENTI													
Mreže odločnosti													
Integrirani projekti													
Sodelovanje pri skupnih nacionalnih programih več držav članic EU													
Posedni ciljni raziskovalni projekti													
Posebni ciljni inovacijski projekti													
Posebni raziskovalni programi za majhna in srednje velika podjetja													
Posebni ukrepi za spodbujanje raziskovalnih infrastruktur													
Marie-Curie- programi mobilnosti													
Koordinacijske aktivnosti													
Posebne podpornne aktivnosti													

Tabela 4: Prikaz uporabe instrumentov na posameznih raziskovalnih področjih

12 Angl. Instruments; <http://www.cordis.lu/fp6/find-doc.htm#instruments>. 13 Angl. NoE-Network of Excellence; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-noe/>. 14 V projektu lahko sodelujejo tudi organizacije iz drugih držav. Evropska komisija določa, katere države so upravičene prejemanja sredstev iz EU. Informacije je mogoče najti na spletni strani http://cordis.lu/fp6/inco_policies.htm. 15 Angl. IP ? Integrated projects; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-ip/>. 16 Angl. Article 169; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-169/>. 17 Angl. STREP ? Specific Targeted Research Projects. STIP - Specific Targeted Innovation Projects; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-strp/>. 18 Angl. CA? Coordination Actions; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-ca/>. 19 Angl. SSA ? Specific Support Action; <http://www.cordis.lu/fp6/instrument-ssa/>. 20 Angl. Specific projects for SMEs; <http://www.cordis.lu/sme/>. 21 Angl. Specific actions to promote research infrastructures; <http://www.cordis.lu/fp6/infrastructures/>.

Raziskave, tehnološki razvoj in inovacijske dejavnosti

a) Dejavnosti raziskav in tehnološkega razvoja

Te vrste dejavnosti lahko vsebujejo:

- Raziskave, namenjene širjenju znanstvenega in tehničnega znanja, vendar ne za industrijske ali komercialne namene²².
- Raziskave kritičnega prizadevanja z namenom pridobivanja novega znanja, ki bo uporabno za poznejši razvoj novih izdelkov, procesov, storitev ali pa bodo pripomogla k pomembnemu izboljšanju sedanjih izdelkov, procesov in storitev.

b) Inovacijske dejavnosti

Organizacije so spodbujane tudi na področju inovacijskih dejavnosti, ki jih lahko izvajajo v svojih projektih. Takšne dejavnosti so gmotno podprte s strani EU pod istimi pogoji kot raziskovalne in tehnološko razvojne dejavnosti. Značilne dejavnosti, povezane z inovacijami, so:

- Zaščita intelektualne lastnine: zaščita znanja in rezultatov ustvarjenih s projektom (vsebuje iskanje patentov, zapisovanje patentov itd.).
- Širitvene dejavnosti, prek meja konzorcija: publikacije, konference, delavnice in dejavnosti, ki bazirajo na spletu. Cilj tega je širjenje znanja in tehnologije, pridobljene s projektom.
- Študije na bazi socialno-ekonomskih vidikov: ocenitev pričakovanega širšega socialnega vpliva razvitega znanja in tehnologije ter tudi analiza dejavnikov, ki bodo vplivali na njihovo uporabo (standardizacija, etični in urejevalni ukrepi).
- Dejavnosti, ki pospešujejo eksploatacijo rezultatov: izdelava načrtov za uporabo in širjenje znanja, ki je bilo pridobljeno s projektom. Izdelava študij izvedljivosti ustvarjanja transferjev med podjetji in podobno. Dejavnosti doseganja hitre in velke uporabe najnovejših tehnologij. Dejavnosti, ki zajemajo ocenjevanje, preizkušanje ter vrednost in obetavnost še ne popolnoma razvitih tehnologij in raznih rešitev ter njihovo dosegljivost in prenos v prakso za zgodnje izkoriščanje. V večini se te dejavnosti pričakujejo od malih in srednje velikih podjetij.
- Inovacijske dejavnosti lahko izvajajo tudi organizacije, ki imajo ustrezne zmogljivosti in management ter ustrezne izkušnje s področja širjenja in prenosa znanja. Za te organizacije ni nujno, da izvajajo kakršne koli raziskovalne, tehnološko razvojne ali inovacijske dejavnosti.

Demonstracijske dejavnosti

Demonstracija pomeni oblikovanje rezultatov industrijskih raziskav v načrte, priprava konstrukcije za nove, spremenjene ali izboljšane izdelke, procese in storitve, bodisi da so namenjeni za prodajo ali uporabo. Vsebujejo tudi izdelavo prvega prototipa, ki ne sme biti komercialno uporabljen. Vsebujejo lahko tudi shematično oblikovanje in konstruiranje drugih produktov, procesov ali storitev ter demonstracijskih projektov ali vodilnih projektov, pod pogojem, da takšni projekti ne morejo biti preoblikovani ali uporabljeni za industrijsko uporabo in komercialno izkoriščanje. Ne vsebujejo pa rutinskih ali periodičnih sprememb na proizvodih, proizvodnih linijah, proizvodjalnih procesih, sedanjih storitvah in operacijah v napredku, pa čeprav takšne spremembe pomenijo izboljšavo.

Demonstracijske dejavnosti so dejavnosti dokončnega izoblikovanja, preiskovanja veljavnosti v laboratorijih in predindustrijskega ocenjevanja ene ali več tehnologij z namenom preveriti njihovo komercialno vrednost in vrednost za uporabo v prihodnosti.

Te dejavnosti lahko vsebujejo (a niso nanje omejene):

- konstruiranje in izdelavo prototipa,
- testno presojanje veljavnosti,
- velike infrastrukture, uporabljene za preizkušanje prototipov,
- začetno potrdilo za namene preizkušanja.

Izobraževalne dejavnosti

Namen teh je pridobiti napredno izobraževanje za raziskovalce in druge ključne osebe, kot so: raziskovalni managerji, industrijski izvrševalci (posebej za mala in srednje velika podjetja) ter potencialni uporabniki znanja. Takšne izobraževalne dejavnosti naj bi prispevale k profesionalnemu razvoju naštetih oseb. Izobraževanje lahko prav tako obsega dejavnosti, ki jih izvajajo posebne izobraževalne organizacije, ki lahko sodelujejo v šestem okvirnem programu, čeprav ne izvajajo posebnih raziskovalnih in tehnološko razvojnih ali inovacijskih dejavnosti.

²² Gre za temeljne raziskave, za razvoj novih tehnologij, znanja itd. ²³ Revizijska potrdila mora pridobiti in posredovati Evropski komisiji koordinator konzorcija.

Managerske dejavnosti konzorcija

Managerske dejavnosti konzorcija obsegajo dejavnosti, ki jih lahko izvaja kateri koli od pogodbenikov v konzorciju ali pa so lahko omejene le nekatere pogodbenike (razen pri revizijskih potrdilih²³). Te dejavnosti vsebujejo naslednje:

- pridobivanje revizijskih poročil od vsakega pogodbenika v konzorciju,
- izvajanje razpisov konzorcija za pridobivanje novih članov pogodbenikov v skladu s skrbjo za pogodbeni projekt,
- vzdrževanje konzorcijskih dogovorov, če je obvezno,
- vzdrževanje finančne varnosti kot bančne garancije, če to zahteva EU,
- koordinacija tehničnih dejavnosti projekta,
- vesplošen pogodbeni, moralni, finančni in administrativni management,

- nadziranje celotne kakovostne ravni napredovanja projekta,
- nadziranje znanstvenih in družbenih rezultatov, povezanih z raziskovalnimi dejavnostmi, opravljenimi v projektu, ter
- katere koli druge managerske dejavnosti, ki so predvidene v aneksih.

Managerske dejavnosti konzorcija obsegajo tudi dejavnosti, ki jih izvajajo specializirane organizacije v projektnem managementu, čeprav ne izvajajo specifičnih raziskovalnih in tehnološko razvojnih ter inovacijskih dejavnosti.

Aktivnosti	Raziskave in tehnološki razvoj ter inovacijske	Demonstracijske dejavnosti	Izobraževalne dejavnosti	Managerske dejavnosti konzorcija	Druge specifične dejavnosti
Instrumenti					
Mreže odličnosti				○	○
Integrirani projekti	○	○	○	○	
Posebni ciljni raziskovalni projekti	○	○		○	
Posebni raziskovalni programi za majhna in srednje velika podjetja	○			○	
Posebni ukrepi za spodbujanje raziskovalnih infrastruktur	○			○	○
Koordinacijske aktivnosti				○	○
Posebne podpirne aktivnosti				○	○

Tabela 5: Različni tipi dejavnosti, ki jih zajema določen instrument

Druge specifične dejavnosti

Nanašajo se na druge, razen prej omenjene dejavnosti, specifične za vsak instrument:

- mreže odličnosti: programi združenih dejavnosti,
- posebni ukrepi za spodbujanje raziskovalnih infrastruktur:
 - kot obveznost, koordinacije/mrežne dejavnosti,
 - kot možnost:
 - :: internacionalni dostop do raziskovalnih infrastruktur,
 - :: povezovalne dejavnosti,
 - :: katere koli druge dejavnosti.

Zato mora biti spodbujanje raziskovalnih infrastruktur sestavljeno iz:

- obvezne koordinacije/mrežne dejavnosti, ali iz ene ali več naslednjih dejavnosti:
 - raziskave in tehnološki razvoj ter
 - inovacijske dejavnosti,
 - demonstracijske,
 - druge specifične dejavnosti,
- koordinacijske dejavnosti: koordinacije/mrežne dejavnosti, posebne podporne dejavnosti: je po definiciji specifična dejavnost za dejanje v nekaterih specifičnih primerih, obsega dostop do raziskovalnih infrastruktur.

Dejavnosti v instrumentih

Ko izvajalec projekta izbere tip instrumenta ali obliko projekta, je s tem izbral tudi področja dejavnosti, ki jih bo v okviru svojega projekta izvajal. Evropska komisija jasno določa, kateri tipi dejavnosti se lahko izvajajo pri posameznih instrumentih ali projektih. To si lahko podrobno ogledamo v tabeli ⁵.

Sklep

Evropska komisija je za področje raziskav in razvoja izdelala načrt strategij in ciljev, ki jih želi v določenem času doseči. Da bi organizacije uspešno prijavljale in izvajale projekte v šestem okvirnem programu, morajo imeti strategije v projektih prilagojene strategijam Evropske komisije. Zato je ključnega pomena, da prijavitelji projektov poznajo oblike projektov, znanstvena področja in dejavnosti, ki jih Evropska komisija podpira. Šele tedaj lahko izberejo ustrezen tip instrumenta in izdelamo predlog projekta. Po podatkih Evropske komisije je večina predlogov projektov zavrnjenih prav zaradi slabega poznavanja šestega okvirnega programa.

Literatura

Hauc, A. (2002):

Projektni management. Ljubljana: GV Založba

Komisija, EU (2002):

The 6th Framework Programme in brief. Dostop na: ftp://ftp.cordis.lu/pub/documents_r5/natdir0000040/s_1926005_20030402_150735_6FPL021926en.wd9.doc (8. 11. 2004)

Komisija, EU (2004):

Guide to financial issues relating to indirect actions of the Sixth Framework Programmes. Dostop na: ftp://ftp.cordis.lu/pub/documents_r5/natdir0000074/s_2034005_20041008_154155_2034en.pdf (8. 11. 2004)